

LUONNOS 13.5.2013

Hallituksen esitys lukiolain ja opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Lukiolakia sekä opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annettua lakia ehdotetaan muutettavaksi siten, että niihin lisättäisiin säännökset maahanmuuttajien ja muiden vieras-kielisten lukiokoulutukseen valmistavasta koulutuksesta. Esityksellä vahvistettaisiin

kyseisten henkilöiden mahdollisuuksia osallistua lukiokoulutukseen ja näin edistettäisiin yhdenvertaisuutta yhteiskunnassa. Lakiesitykset on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä helmikuuta 2014.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ.....	1
SISÄLLYS.....	2
YLEISPERUSTELUT.....	VIRHE. KIRJANMERKKIÄ EI OLE MÄÄRITETTY.
1 JOHDANTO.....	3
2 NYKYTILA.....	3
2.1 Lainsäädäntö ja käytäntö.....	3
Lainsäädäntö.....	3
Koulutusvaihtoehdot perusopetuksen jälkeen.....	6
2.2 Nykytilan arviointi.....	7
3 ESITYKSEN TAVOITTEET JA KESKEISET EHDOTUKSET.....	8
4 ESITYKSEN VAIKUTUKSET.....	9
4.1 Taloudelliset vaikutukset.....	9
4.2 Vaikutukset viranomaisten toimintaan.....	10
4.3 Yhteiskunnalliset vaikutukset.....	10
5 ASIAN VALMISTELU.....	11
5.1 Valmisteluvaiheet ja aineisto.....	11
5.2 Lausunnot ja niiden huomioon ottaminen.....	11
YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT.....	12
1 LAKIEHDOTUSTEN PERUSTELUT.....	12
1.1 Lukiolaki.....	12
1.2 Laki opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta.....	13
2 TARKEMMAT SÄÄNNÖKSET JA MÄÄRÄYKSET.....	14
3 VOIMAANTULO.....	14
4 SUHDE PERUSTUSLAKIIN JA SÄÄTÄMISJÄRJESTYS.....	14
LAKIEHDOTUKSET.....	16
Laki lukiolain muuttamisesta.....	16
Laki opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain muuttamisesta.....	18

YLEISPERUSTELUT

1 Johdanto

Maahanmuuttajien määrä Suomessa on lisääntynyt viimeisten 20 vuoden aikana huomattavasti. Suomessa asui vakituisesti vuoden 2011 lopussa 257 248 henkilöä, jotka tai joiden vanhemmat ovat syntyneet ulkomailla. Tämä on 4,8 prosenttia väestöstä. Ulkomailla syntyneitä eli ensimmäisen polven maahanmuuttajia oli 219 702 henkilöä. Niitä, joiden kummatkin vanhemmat ovat syntyneet ulkomailla, eli toisen polven maahanmuuttajia, oli Suomessa 37 546.

Äidinkielenään muuta kuin suomea, ruotsia tai saamea puhuvia henkilöitä oli 244 822, eli 4,5 prosenttia väestöstä. Ulkomaan kansalaisia oli vuonna 2011 Suomessa 183 133. Nykyisten väestöennusteiden mukaan muiden maiden kansalaisia olisi Suomessa vuonna 2030 noin 500 000. Nykyisellään vieraskielisten 15—19 -vuotiaiden määrä on noin 14 000. Määrä on kasvanut vuodesta 2000 noin kaksinkertaiseksi. Koko vieraskielisten määrä on kasvanut tänä aikana noin 150 prosenttia, jolloin 15—19 -vuotiaiden määrän kasvu on ollut noin kaksi kolmasosaa koko vieraskielisten määrän kasvusta. Jos oletetaan tämän suhteen säilyvän samana jatkosakin, olisi Suomessa vuonna 2030 noin 30 000 15—19 -vuotiasta vieraskielistä henkilöä.

Maahanmuuttajien määrän kasvu täytyy ottaa huomioon koulutusjärjestelmässä ja kotouttamisessa. Tutkimusten mukaan maahanmuuttajien työttömyys on kolme kertaa keskimääräistä yleisempää ja maahanmuuttajanuoren riski syrjäytyä viisinkertainen kantaväestöön kuuluviin nuoriin verrattuna. Maahanmuuttajien äänestysaktiivisuus on huomattavasti keskimääräistä vähäisempi: noin 20 prosenttia maahanmuuttajista äänesti vuoden 2008 kuntavaaleissa. Koulutus ja kielitaito ovat tärkeimpiä keinoja vähentää työttömyyttä ja syrjäytymistä.

Suomalaisista keskimäärin 13 % jää ilman toisen asteen tutkintoa. Maahanmuuttajien osalta kyseinen luku on noin kaksinkertainen. Vieraskielisten osuus lukiokoulutuksessa on huomattavan pieni, vaikka se onkin todennä-

köisesti juuri erilaisten valmistavien koulutusten kokeilujen vuoksi jonkin verran kasvanut. Lainsäädännössämme on jo mahdollistettu maahanmuuttajille tarkoitettu valmistava koulutus perusopetuksessa sekä ammatillisessa koulutuksessa.

Koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelmassa vuosille 2011—2016 on asetettu tavoitteeksi koulutuksellisen tasa-arvon edistäminen. Suunnitelman mukaan aliedustettujen ryhmien koulutukseen osallistuminen edellyttää erityisiä tukitoimia. Koulutuksen osalta halutaan puolittaa koulujen ja alueiden väliset erot, sukupuolten osaamistasoero sekä sosiaalisen ja etnisen taustan selitysosuus vuoteen 2020 mennessä ja poistaa erot kokonaan pitkällä tähtäimellä.

Hallitusohjelman, valtioneuvoston periaatepäätöksen valtion kotouttamisohjelmasta ja koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelman 2011—2016 mukaan maahanmuuttajien edellytyksiä lukio-opintoihin parannetaan sisällyttämällä lainsäädäntöön maahanmuuttajien ja muiden vieraskielisten lukio-koulutukseen valmistavaa koulutusta koskevat säännökset.

2 Nykytila

2.1 Lainsäädäntö ja käytäntö

Lainsäädäntö

Lukiokoulutus on lukiolain (629/1998) 1 §:n mukaan perusopetuksen oppimäärälle perustuvaa yleissivistävää koulutusta. Lukiolakia sovelletaan sekä nuorille että aikuisille annettavaan lukiokoulutukseen. Lukiokoulutus antaa opiskelijalle valmiudet aloittaa opiskelu yliopistossa, ammattikorkeakoulussa ja lukion oppimäärään perustuvassa ammatillisessa koulutuksessa.

Lukiokoulutuksen järjestäminen perustuu opetus- ja kulttuuriministeriön lupaan. Lain 3 §:n mukaan asianomainen ministeriö voi myöntää kunnalle, kuntayhtymälle, rekisteröidylle yhteisölle tai säätiölle luvan lukio-koulutuksen järjestämiseen.

Lukion oppimäärä on lain 7 §:n 1 momentin mukaan laajuudeltaan kolmivuotinen. Lukioasetuksen (1998/810) 24 §:n mukaan se tulee suorittaa enintään neljässä vuodessa, jollei opiskelijalle perustellusta syystä myönnetä suoritusajanaan pidennystä. Lukioasetuksen 1 §:n mukaan opetusta eri oppiaineissa ja opinto-ohjausta annetaan keskimäärin 38 tuntia kestävinä kursseina. Lukion oppimäärä sisältää vähintään 75 kurssia. Aikuisille tarkoitettussa opetuksessa kurssin kesto on keskimäärin 28 tuntia, ja oppimäärä sisältää vähintään 44 kurssia.

Opetuskielestä on säädetty lukiolain 6 §:n 1 momentissa. Sen mukaan oppilaitoksen opetuskieli on joko suomi tai ruotsi. Opetuskielestä voi olla myös saame, romani tai viittomakieli. Lisäksi osa opetuksesta voidaan antaa muulla kuin edellä mainitulla opiskelijan omalla kielellä, jos se ei vaaranna opiskelijan mahdollisuutta seurata opetusta.

Lukiolain 10 §:n 1 momentin mukaan valtioneuvosto päättää lukiokoulutuksen yleisistä valtakunnallisista tavoitteista sekä opetuksen käytettävän ajan jakamisesta eri oppiaineiden ja aineryhmien opetukseen sekä opinto-ohjaukseen (tuntijako). Lukiokoulutuksen yleisistä valtakunnallisista tavoitteista ja tuntijaosta annetun valtioneuvoston asetuksen (955/2002) 7 §:n mukaan lukion opinnot jaetaan kolmeen osaan: pakollisiin, syventäviin ja soveltaviin kursseihin. Syventävät kurssit ovat pääasiassa pakollisiin kursseihin välittömästi liittyviä jatkokursseja, joita opiskelijalle tulee tarjota valittaviksi. Opiskelijalla on subjektiivinen oikeus opiskella lukiokoulutuksen aikana syventävinä opintoina tarjottavat valtakunnalliset kurssit.

Lukiolain 10 §:n 2 momentin mukaan Opetushallitus päättää eri aineiden, aineryhmien ja aihekokonaisuuksien sekä muun lukiolaisa tarkoitettujen opetuksen tavoitteista ja keskeisistä sisällöistä sekä oppilaitoksen ja kodin yhteistyön ja opiskelijahuollon keskeisistä periaatteista ja opetustoimeen kuuluvan opiskelijahuollon tavoitteista (opetussuunnitelman perusteet). Opetushallitus on hyväksynyt lukiokoulutuksen opetussuunnitelman perusteet erikseen nuorille (2003) ja aikuisille (2004) annettavaan opetukseen.

Koulutuksen järjestäjän opetussuunnitelman hyväksymisestä on säädetty lukiolain

11 §:ssä. Sen mukaisesti opetussuunnitelma hyväksytään erikseen suomenkielistä, ruotsinkielistä ja saamenkielistä sekä tarvittaessa muulla kielellä annettavaa opetusta varten. Koulutuksen järjestäjän laatima opetussuunnitelma tulee laatia siten, että se antaa opiskelijalle mahdollisuuden yksilöllisiin opintoihin ja koskeviin valintoihin tarvittaessa myös muiden koulutuksen järjestäjien antamaa opetusta hyväksi käyttäen. Lukion tuntijaon mukaan opiskelijalla on mahdollisuus sisällyttää lukion soveltaviksi kursseiksi muiden koulutuksen järjestäjien antamia opintoja. Kyseisten opintojen mahdollisesta kuulumisesta jonkin lukion oppiaineen oppimäärään tulee päättää opetussuunnitelmassa. Soveltavien kurssien ei kuitenkaan tarvitse liittyä mihinkään yksittäiseen oppiaineeseen.

Lukion opiskelijoiden suoritusten arvioinnista on säädetty lukiolain 17 §:ssä. Sen 1 momentin mukaan opiskelijan arvioinnilla pyritään ohjaamaan ja kannustamaan opiskelua sekä kehittämään opiskelijan edellytyksiä itsearviointiin. Opiskelijan oppimista ja työskentelyä tulee arvioida monipuolisesti. Pykälän 2 momentin mukaan opintosuoritusten arvioinnista ja opinnoissa etenemisestä on voimassa, mitä niistä asetuksella säädetään ja Opetushallitus määrää. Todistuksiin merkittävistä tiedoista päättää Opetushallitus.

Lain 19 §:n 1 momentin mukaan opiskelijaksi pyrkivällä on oikeus vapaasti hakeutua haluamaansa lukioon.

Opiskelijaksi ottamisesta on säädetty lukiolain 20 §:ssä. Sen mukaisesti lukion opiskelijaksi voidaan ottaa henkilö, joka on suorittanut perusopetuksen oppimäärän tai sitä vastaavan aikaisemman oppimäärän. Opiskelijaksi voidaan ottaa myös henkilö, joka ei ole suorittanut perusopetuksen oppimäärää mutta jolla katsotaan muutoin olevan riittävät edellytykset lukio-opinnoista suoriutumiseen. Koulutuksen järjestäjä päättää muista opiskelijaksi ottamisen perusteista sekä mahdollisesti järjestettävistä pääsy- tai soveltuvuuskokeista. Asianomainen ministeriö voi päättää tarkemmin opiskelijaksi ottamisen perusteista. Hakijoihin on sovellettava yhdenvertaisia valintaperusteita.

Opetusministeriön asetuksella (856/2006) on säädetty opiskelijaksi ottamisen perusteista lukiokoulutuksessa. Sen mukaan, jos nuo-

rille tarkoitettuun lukiokoulutukseen hakeutuvia on enemmän kuin täytettäviä opiskelupaikkoja, opiskelijat otetaan lukioon perusopetuksen päättötodistuksen äidinkielen ja kirjallisuuden, toisen kotimaisen kielen, vieraitten kielten, uskonnon tai elämäntutkimustiedon, historian, yhteiskuntaopin, matematiikan, fysiikan, kemian, biologian, terveystiedon ja maantiedon arvosanojen aritmeettisen keskiarvon osoittamassa järjestyksessä. Korotetut arvosanat otetaan huomioon, jos siitä on erillinen koulun antama todistus. Keskiarvo lasketaan sadasosan tarkkuudella. Mikäli useammalla hakijalla on sama keskiarvo, otetaan tällöin valinnassa huomioon hakijoiden esittämät hakutoiveet ja sen jälkeen hakijoiden edellä tässä momentissa mainittujen oppiaineiden sekä liikunnan, käsityön, kotitalouden, musiikin ja kuvataiteen arvosanojen aritmeettinen keskiarvo.

Opiskelijat otetaan erikseen suomenkieliseen ja ruotsinkieliseen koulutukseen. Jos samalla koulutuksen järjestäjällä on useita oppilaitoksia, sovelletaan edellä mainittuja perusteita erikseen kunkin oppilaitoksen osalta. Koulutuksen järjestäjä voi ottaa osan opiskelijoista muilla kuin perusopetuksen päättötodistuksella koulutukseen hakevista. Koulutuksen järjestäjän tulee arvioida näiden hakijoiden edellytykset suoriutua lukioopinnoistaan. Koulutuksen järjestäjä päättää aikuisille tarkoitettuun lukiokoulutukseen ottamisen perusteista. Alle 18-vuotias hakija saadaan ottaa tässä momentissa tarkoitettuun koulutukseen kuitenkin ainoastaan hakijaan liittyvästä erityisestä syystä.

Lukiokoulutuksen järjestäjien rahoitus määräytyy opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain (1705/2009) ja asetuksen (1766/2009), jäljempänä rahoituslaki ja rahoitusasetus, perusteella.

Lukion yksikköhinnat opiskelijaa kohden lasketaan joka neljäs vuosi kaikille koulutuksen järjestäjille lukiokoulutuksesta yksikköhintojen määräämistä edeltänyttä vuotta edeltäneenä vuonna aiheutuneiden valtakunnallisten kokonaiskustannusten perusteella. Yksikköhintoja laskettaessa ei oteta huomioon ulkomailla järjestetystä opetuksesta aiheutuneita menoja eikä mainittua opetusta saavia opiskelijoita. Yksikköhintoja laskettaessa niiden opiskelijoiden määrästä, jotka opin-

tonsa aloittaessaan ovat täyttäneet 18 vuotta, otetaan huomioon 58 prosenttia.

Rahoituslain 23 §:n mukaan valtioneuvoston asetuksella säädetään vuosittain varainhoitovuodelle etukäteen lukiokoulutuksen keskimääräinen yksikköhinta. Keskimääräisessä yksikköhinnassa otetaan huomioon muun muassa kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain 54 §:n 2 momentissa säädetty valtionosuustehtävien laajuuden ja laadun arvioitu muutos, jos se aiheutuu asianomaisesta valtionosuustehtävää koskevasta laista tai asetuksesta, lakiin tai asetukseen perustuvasta valtion viranomaisen määräyksestä tai valtion talousarviosta. Rahoituslain 64 §:n nojalla uusissa ja laajentuvissa valtionosuustehtävissä sovelletaan lisäksi kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain 55 §:n 2 momentin säännöstä, jonka mukaan mainituissa tehtävissä valtionosuus on 50 prosenttia valtionosuustehtävien laskennallisista kustannuksista.

Keskimääräisen yksikköhinnan pohjalta lasketaan lukiokoulutuksen järjestäjäkohtaiset yksikköhinnat rahoituslain 24 §: mukaisesti.

Kunnille ja kuntayhtymille määrättäviä yksikköhintoja porrastetaan vähäisen opiskelijamäärän mukaisen tunnusluvun perusteella. Yksityisen koulutuksen järjestäjän yksikköhinta on sama kuin sen kunnan yksikköhinta, jossa koulutus pääasiassa järjestetään. Jos kunta ei järjestä lukiokoulutusta, yksityisen lukiokoulutuksen järjestäjän yksikköhinta lasketaan samalla tavalla kuin kunnan yksikköhinta. Ulkomailla järjestettävän koulutuksen yksikköhinta määrätään porrastamalla 23 §:n nojalla säädettyä lukiokoulutuksen keskimääräistä yksikköhintaa siten kuin valtioneuvoston asetuksella säädetään ja opetus- ja kulttuuriministeriö asetuksen nojalla määrää. Opetus- ja kulttuuriministeriö voi lisäksi koulutuksen järjestäjälle määrätyn erityisen koulutustehtävän perusteella tai muusta erityisestä syystä korottaa yksikköhintaa. Sisäoppilaitoksessa yksikköhintaa korotetaan majoituksen ja ruokailun saavien opiskelijoiden osalta valtioneuvoston asetuksessa säädetyllä tavalla.

Yksikköhinnat määrätään siten, että euromäärät, jotka saadaan kertomalla koulutuksen järjestäjille lasketut yksikköhinnat koulu-

tuksen järjestäjien opiskelijoiden määrillä, yhteenlaskettuina vastaavat valtakunnallisia kokonaiskustannuksia.

Opiskelijan aloitettua opinnot 18 vuotta täytettyään yksikköhinta on 58 prosenttia koulutuksen järjestäjän yksikköhinnasta.

Koulutusvaihtoehdot perusopetuksen jälkeen

Henkilöllä, jolla ei perusopetuksen päätyessä ole riittäviä valmiuksia hakea toisen asteen koulutukseen, on mahdollisuus suorittaa perusopetuslain mukainen yhden lukuvuoden kestävä lisäopetus. Perusopetuksen lisäopetus antaa mahdollisuuden korottaa päättötodistuksen arvosanoja, jotta hän voi päästä joko lukiokoulutukseen tai ammatilliseen koulutukseen. Lisäopetukseen voidaan ottaa opiskelijaksi henkilö, joka on saanut perusopetuksen päättötodistuksen samana tai edellisellä vuonna. Tämä on usein ongelmallinen vaatimus maahanmuuttajien osalta. Lisäopetus ei myöskään anna valmiuksia suomen tai ruotsin kielen taidon parantamiseen.

Opiskelijalle annetaan lisäopetuksessa opetusta ja ohjausta vähintään 1 100 tuntia. Lisäopetusta varten ei ole määritelty valtakunnallista tuntijakoa eikä oppimäärää, mutta sitä ohjaavat Opetushallituksen antamat lisäopetuksen opetussuunnitelman perusteet (3/011/2004). Tavoitteena on, että lisäopetuksen jälkeen jokaisella opiskelijalla on sekä suunnitelma jatko-opinnoista että valmiudet aloittaa ne. Lisäopetuksessa opiskeli syksyllä 2011 kaikkiaan 2 274 opiskelijaa. Heistä 351 oli vieraskielisiä, mikä on 15,4 % lisäopetuksen oppilasmäärästä.

Maahanmuuttajataustaisille nuorille on järjestetty ammatilliseen peruskoulutukseen valmistavaa koulutusta vuodesta 1999 lähtien. Koulutus on tarkoitettu maahanmuuttajille tai maahanmuuttajataustaisille henkilöille, joilla on jo opetuskielen eli suomen tai ruotsin kielen peruskielitaito. Koulutuksen tavoitteena on antaa opiskelijalle kielelliset ja muut tarvittavat valmiudet ammatillisiin opintoihin siirtymistä varten. Koulutuksen laajuus on vähintään 20 ja enintään 40 opintoviikkoa.

Opetushallitus antoi uudet opetussuunnitelman perusteet ammatilliseen peruskoulutukseen valmistavalle koulutukselle 1.8.2008

(määräys 7/011/2008). Niitä voidaan käyttää sekä aikuisille että nuorille suunnattuun ammatilliseen peruskoulutukseen valmistavaan ja oppisopimuskoulutukseen valmistavaan koulutukseen.

Ammatillista perustutkintoa suorittavien vieraskielisten oppilaiden määrä on kasvanut vuodesta 2005 vuoteen 2011 noin 30 prosenttia. Vieraskielisten määrän kasvu ammatilliskoulutuksessa näkyy erityisesti oppisopimuksena toteuttavassa koulutuksessa. Oppisopimuksena toteutettu opiskelu on vieraskielisten osalta kasvanut yhteensä 122 prosenttia vuodesta 2005 vuoteen 2008, eli 1 372 opiskelijalla. Kasvu on keskittynyt tekniikan ja liikenteen alalle, matkailu-, ravitsemus- ja talousalalle, yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon alalle sekä sosiaali-, terveys- ja liikunta-alalle. Suhteessa koko opiskelijamäärään vieraskielisten oppisopimusopiskelijoiden määrä on kasvanut aikajanaalla 2005—2011 2,2 prosentista 4,5 prosenttiin.

Tällä hetkellä 51:llä koulutuksen järjestäjällä on opetus- ja kulttuuriministeriön lupa antaa tätä koulutusta. Opiskelijamäärät ovat lisääntyneet vuosittain. Valtionosuustilastojen mukaan koulutuksessa vuonna 2011 oli 1 556 opiskelijaa. Ammatilliseen peruskoulutukseen valmistavassa koulutuksessa opiskelevista oli vuonna 2011 noin 24 prosenttia 16—20-vuotiaita. Koulutus painottui siis selvästi aikuisiin opiskelijoihin.

Ammatilliseen peruskoulutukseen valmistavan koulutuksen opiskelijoista peruskoulun oppimäärä tai sitä vastaava koulutus oli 30 prosentilla. Yli puolella eli 55 prosentilla oli tätä ylempi koulutustaso: 17 prosentilla oli kotimaassaan suoritettu lukion oppimäärä vastaava koulutus ja peräti 38 prosentilla opiskelijoista oli omassa maassa suoritettu ammatillinen tutkinto tai korkeakoulututkinto. Selvityksen mukaan maahanmuuttajien valmistavaa koulutusta käytetään kielikoulutuksena henkilöille, joilla ei ole tarvetta tai aikomustakaan pyrkiä ammatilliseen peruskoulutukseen.

Perusopetuksen valmistavan opetuksen säännökset on lisätty perusopetuslakiin vuonna 1998. Perusopetuksen valmistava opetus on tarkoitettu jokaiselle maahanmuuttajataustaiselle oppilaalle, jonka suomen tai

ruotsin kielen taito ei ole riittävän hyvä perusopetuksen ryhmässä opiskelemiseen. Pe-

rusopetuksen valmistavaan opetukseen osallistui 2 381 oppilasta vuonna 2011.

Vieraskieliset opiskelijat: perusopetus, lukio, ammatillinen koulutus
Osuus oppilasmäärästä (%)

	2007	2008	2009	2010	2011	
Perusopetus	16 398	17 156	19 236	21 235	22 166	4,1 (vuonna 2011)
Lukio	3 331	3 328	3 446	3 799	4 200	3,9 (vuonna 2011)
Ammatillinen koulutus	11 595	13 305	13 906	14 115	15 396	5,5 (vuonna 2011)

Lähde: Opetushallitus, Tilastokeskus vuosien 2010 ja 2011 tietojen osalta

Vuonna 2011 nuorten lukiokoulutuksessa oli 4 200 vieraskielistä opiskelijaa, eli 3,9 prosenttia kaikista lukiokoulutuksessa opiskelevista nuorista. Lukiokoulutukseen osallistuvien maahanmuuttajien määrä ei ole merkittävästi kasvanut maahanmuuttajien määrän kasvaessa. Ammatillisen peruskoulutuksen vieraskielisten osuus samana vuonna oli 5,5 prosenttia.

Perusopetuksen ja lukion oppimäärän voi suorittaa myös aikuisena. Opinnot voi suorittaa aikuislukiossa, lukiossa tai kansanopistossa. Aikuislukiossa tutkintotavoitteisten opiskelijoiden määrä on vähentynyt ja aineopiskelijoiden lisääntynyt viime vuosina. Tämä johtuu pitkälti siitä, että maahanmuuttajat suorittavat pelkästään suomi toisena kielenä -opintoja tai suomen kielen opintoja yhdistettynä muihin yksittäisiin aineisiin.

Kotoutumistuen piirissä olevista maahanmuuttajaopiskelijoista suuri osa saa työvoimapolitiittisen koulutuksen taloudellista tukea rinnastuspäätöksen perusteella. Tämä mahdollisuus on lisännyt aikuisten lukio-opetuksen kysyntää maahanmuuttajien keskuudessa. Aikuislukiot voivat osallistua myös ELY-keskusten tarjouskilpailuihin, jotka koskevat aikuisten maahanmuuttajien kotoutumiskoulutuksen järjestämistä. Aikuisten maahanmuuttajien kotoutumiskoulutusta toteutetaan aikuislukioissa joillakin paikkakunnilla.

Työ- ja elinkeinoministeriön koordinoima Osallisen Suomessa -hanke on vuosina 2011–2013 kerännyt kokemuksia maahanmuuttajien koulutuksesta. Kaksi osahanketta on koskenut lukiota. Vuosaaren lukiossa on kokeiltu lukiokoulutukseen valmistavaa koulutusta perusopetuksen lisäopetuksen puit-

teissa. Vantaalla on kahdessa lukiossa kokeiltu maahanmuuttajien tukemista lukio-opinnoissa sekä suomi toisena kielenä -opetuksen kehittämistä. Hankkeet ovat osoittaneet, että maahanmuuttajien lukiokoulutukseen valmistavalle koulutukselle on tarvetta.

2.2 Nykytilan arviointi

Lukiokoulutuksesta puuttuvat tällä hetkellä säännökset, jotka mahdollistaisivat maahanmuuttajille ja muille vieraskielisille tarkoitettua lukiokoulutukseen valmistavan koulutuksen. Näin ollen heillä ei nykyisen järjestelmän mukaan ole lukiokoulutukseen ja sitä kautta korkeakoulutukseen vastaavaa mahdollisuutta kuin ammatilliseen koulutukseen, johon on olemassa maahanmuuttajille tarkoitettu valmistava koulutus.

Maahanmuuttajanuoria siirtyy lukiokoulutukseen sekä korkeakoulutukseen vähän suhteessa kantaväestöön. Keskeisenä syynä ovat puutteet kielellisissä valmiuksissa ja niihin liittyen opiskelutaidoissa. Erityisen huono tilanne on perusopetuksen päättövaiheessa maahan muuttaneilla nuorilla, jotka eivät ehdi saavuttaa perusopetuksen aikana riittäviä kielellisiä valmiuksia, vaikka heillä muutoin olisi valmiudet ja edellytykset lukio- ja korkeakouluopintoihin. Maahanmuuttajat ovat yliedustettuina sekä ammatillisessa koulutuksessa että suorittavaa työtä tekevissä ammateissa ja vastaavasti aliedustettuina lukio- ja korkeakoulutuksessa sekä korkeakoulututkintoa edellyttävissä ammateissa. Tilanne on yhdenvertaisuuden näkökulmasta ongelmallinen.

Maahanmuuttajien muita yleisempi työttömyys ja siihen liittyen suurempi riski syr-

jäytyä edellyttävät toimenpiteitä. Koulutus edesauttaisi työllistymistä sekä kotoutumista. Näin ollen on perusteltua, että jatketaan toimenpiteitä, joita tarvitaan maahanmuuttajien ja muiden vieraskielisten koulutustason nostamiseksi.

3 Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

Koulutuksen tavoitteena on antaa maahanmuuttajille nykyistä yhdenvertaisemmat valmiudet toimia suomalaisessa yhteiskunnassa ja lisätä yhteiskunnallista tasa-arvoa parantamalla maahanmuuttajien ja muiden vieraskielisten valmiuksia opiskella lukiossa. Yhteiskunta hyödyntäisi entistä paremmin väestön lahjakkuus- ja osaamispotentiaalia.

Lukiolakiin ehdotetaan lisättäväksi säännökset maahanmuuttajien ja muiden vieraskielisten lukiokoulutukseen valmistavasta koulutuksesta ja rahoituslakiin säännökset valmistavan koulutuksen rahoituksesta. Opinnot keskittyisivät opetuskielenä käytettävien suomen tai ruotsin ja tarvittaessa muiden kielten opiskeluun sekä lukiossa tarvittavien opiskelutaitojen edistämiseen, kulttuurintuntemukseen ja opinto-ohjaukseen. Koulutuksessa pyrittäisiin ottamaan huomioon kunkin opiskelijan yksilölliset koulutustarpeet.

Valmistava koulutus poikkeaisi perusopetuksen lisäopetuksesta siten, että valmistavassa koulutuksessa opetus ja opiskelijat liittyisivät kiinteämmin osaksi lukiota, jolloin opiskelijalle muodostuisi realistisempi käsitys lukio-opiskelusta, ja kynnys lukiokoulutuksen aloittamisesta madaltuisi. Lukio-opinnot sisältävät runsaasti kirjallista materiaalia ja teoreettista käsitteistöä ja edellyttävät hyvää opetuskielen hallintaa ja monipuolisia opiskelutaitoja. Opiskelija oppisi valmistavassa koulutuksessa tuntemaan suomalaisen lukiokoulutuksen opiskelukuluttuuria.

Koulutukseen voisi sisältyä mahdollisuus myös perusopetuksen oppimäärän arvosanojen korottamiseen. Opintojen aikana opiskelijan valmistaviin opintoihin voisi sisältyä myös varsinaisia lukion opintoja. Nämä opinnot luettaisiin lukiolain 23 §:n mukaisesti

ti hyväksi opiskelijan siirtyessä myöhemmin lukion opiskelijaksi.

Koulutuksen valtakunnallisista tavoitteista ja tuntijaosta säädettäisiin tarkemmin valtioneuvoston asetuksella ja tavoitteista ja keskeisistä sisällöistä Opetushallituksen laatimissa opetussuunnitelman perusteissa.

Valmistavan koulutuksen opiskelijaksi voitaisiin ottaa henkilö, joka on suorittanut perusopetuksen oppimäärän tai sitä vastaavan oppimäärän taikka jolla katsotaan muutoin olevan vastaavat tiedot ja taidot. Sen lisäksi hänellä tulisi olla riittävä opetuskielen, suomen tai ruotsin kielen, hallinta. Kielitaidon riittävyyden arvioisi koulutuksen järjestäjä ottaessaan opiskelijat koulutukseen.

Opiskelijaksi ottamisesta päättäisi koulutuksen järjestäjä. Valintakriteereinä olisivat puutteet opetuskielen hallinnassa sekä tavoitteellisuus jatkaa lukiokoulutuksessa. Valmistavaan koulutukseen ei voisi osallistua henkilö, jolla on jo toisen asteen koulutus tai korkeakoulututkinto.

Valmistavan koulutuksen laajuus olisi yksi lukuvuosi, jolloin sen laajuuden tulisi olla vähintään 25 kurssia. Tästä säädettäisiin laajemmin lukioasetuksessa (810/1998). Lukio-koulutukseen valmistava koulutus ei muodostaisi erillistä tutkintoa. Koulutus ei antaisi oikeutta suoraan jatkaa lukiokoulutukseen vaan opiskelijoiden tulisi yhteishaussa hakea lukion aloituspaikkaa.

Lukiokoulutukseen valmistavan koulutuksen ottaminen opintotuen piiriin edellyttäisi muutoksia opintotukisäännöksiin. Valtioneuvosto on periaatepäätöksessään valtion kotouttamisohjelmasta päättänyt, että maahanmuuttajille tarkoitettu lukiokoulutukseen valmistava koulutus otetaan opintotuen piiriin syyslukukauden 2014 alusta lukien. Sen sijaan voimassa oleva lainsäädäntö mahdollistaisi koulumatkatuen valmistavan koulutuksen opiskelijoille vastaavalla tavalla kuin varsinaisille lukiolaisille.

Asetuksella opetustoimen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista (986/1998) on säädetty lukiolaisissa tarkoitettujen rehtoreiden ja opettajien kelpoisuuksista antaa lukio-opetusta. Nämä koskisivat myös lukiokoulutukseen valmistavan koulutuksen opettajien kelpoisuuksia.

Rahoituslakiin ehdotetaan lisättäväksi lukiokoulutukseen valmistavan koulutuksen rahoitusta koskevat säännökset. Valmistavaa koulutusta järjestävälle lukiokoulutuksen järjestäjälle myönnettäisiin opiskelijakohtaisesti rahoitusta porrastamalla opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain 23 §:n nojalla säädettyä lukiokoulutuksen keskimääräistä yksikköhintaa. Porrastuksen määrästä säädettäisiin valtioneuvoston asetuksella. Koska kyseessä on uusi valtiosuustehtävä, valtiosuus olisi rahoituslain 64 §:ään sisältyvän viittaussäännöksen mukaisesti 50 prosenttia lukiokoulutukseen valmistavan koulutuksen laskennallisista kustannuksista.

4 Esityksen vaikutukset

4.1 Taloudelliset vaikutukset

Vuonna 2012 järjestämisluvan saaneita kunnallisia tai yksityisiä lukiokoulutuksen valtiosuusrahoituksen saajia oli 278. Lisäksi lukiokoulutusta järjestetään kolmessa valtion koulussa ja kahdeksassa yliopistojen harjoittelukoulussa.

Alle 18-vuotiaina lukiokoulutuksen aloittaneita on 99 466 ja koko lukion oppimäärää suorittavia aikuisopiskelijoita 5 587 eli yhteensä 105 996 opiskelijaa ja näistä ruotsinkielisiä 6 286. Yksittäisten aineiden opiskelijoita (ns. aineopiskelijoita) on 19 712.

Valmistavaa koulutusta järjestettäisiin sekä nuorille että aikuisille. Opiskelijamääräarvioissa on hyödynnetty ammatilliseen koulutukseen valmistavasta koulutuksesta saatuja kokemuksia ja vieraskielisten ikäluokkakohaisia opiskelijamäärätietoja.

Opiskelijamäärän nuorten lukiokoulutukseen valmistavassa koulutuksessa on arvioitu kasvavan siten, että käynnistymisvuonna 2014 siihen osallistuisi 191 opiskelijaa ja seuraavana vuonna 300 opiskelijaa. Nuorten opiskelijamäärän on arvioitu vuonna 2017 saavuttavan 700 opiskelijan rajan, josta sen ei ole arvioitu merkittävästi enää kasvavan. Sen sijaan aikuisten, opintojen alkaessa jo 18

vuotta täyttäneiden opiskelijoiden, aloittajamäärää on vaikeampi arvioida. Maahanmuuttajien ammatilliseen koulutukseen valmistavasta koulutuksesta saadun kokemuksen perusteella on oletettavissa tarvetta valmistavaan koulutukseen myös aikuisille. Aikuisten lukiokoulutuksessa koulutustarvetta vähentää jossain määrin mahdollisuus opiskella yksittäisiä lukioaineita ja kursseja ns. aineopintoina. Koulutuksen piiriin on arvioitavissa tulevan sen käynnistyessä 96 opiskelijaa, josta oppilasmäärä lisääntyisi tasaisesti siten, että vuonna 2017 koulutuksessa olisi 350 aikuisopiskelijaa. Suurin koulutustarve sekä nuorten että aikuisten valmistavaan koulutukseen kohdentuisi pääkaupunkiseudulle ja suurimpiin kaupunkeihin, joissa on runsaimmin maahanmuuttajaväestöä.

Lukiokoulutukseen valmistavan koulutuksen kustannukset olisivat keskimääräistä yksikköhintaa hieman korkeammat, mikä johtuu pääsääntöisesti pienemmistä opiskelijaryhmistä. Koulutus vastaisi ryhmäkokonsa osalta lähinnä perusopetuksen lisäopetusta. Perusopetuslain 5 §:ssä tarkoitettua lisäopetusta järjestävälle kunnalle, kuntayhtymälle tai perusopetuksen järjestämisluvan saaneelle yksityiselle koulutuksen järjestäjälle myönnetään lisäopetusta varten rahoituksena euroäärä, joka saadaan, kun sen kunnan, jossa opetuksen järjestäjän perusopetus pääasiassa järjestetään, kunnan peruspalvelujen valtiosuudesta annetun lain 38 §:n mukaisesti vahvistettu kotikuntakorvauksen perusosa kerrottuna luvulla 1,21 kerrotaan perusopetuksen lisäopetuksen opiskelijamäärällä.

Vastaavanluonteinen korotusperuste esitetään säädettäväksi myös lukiokoulutukseen valmistavaan koulutukseen. Vuonna 2014 lukiokoulutuksen keskimääräiseksi yksikköhinnaksi on arvioitu 6425,98 euroa. Tämä korotettuna kertoimella 1,21 tuottaisi opiskelijakohtaiseksi yksikköhinnaksi 7775,44 euroa. Jos opiskelija olisi aloittanut opintonsa 18 vuotta täytettyään, yksikköhinta olisi 58 prosenttia asianomaiselle koulutuksen järjestäjälle opiskelijaa kohden määrätystä yksikköhinnasta korotettuna kertoimella 1,21 eli arviolta 4509,75 euroa vuonna 2014.

Taulukko 1 Arvioidut kustannukset

Vuosi	Opiskelijat ja kustannukset euroa			Kokonaiskustannukset euroa		
	Nuoret	Euroa	Aikuiset	Euroa	Yhteensä	Josta valtionosuus
2014	191	618 795	96	180 390	799 185	399 593
2015	300	2 332 631	150	676 463	3 009 094	1 504 547
2016	520	4 043 227	215	969 597	5 012 823	2 506 412
2017	700	5 442 805	350	1 578 413	7 021 219	3 510 609

Kustannusten arvioinnissa on otettava huomioon, että lukiokoulutukseen valmistava koulutus samanaikaisesti vähentäisi perusopetuksen lisäopetuksen ja maahanmuuttajien ammatilliseen peruskoulutukseen valmistavan koulutuksen järjestämisen tarvetta ja pienentäisi niistä aiheutuvia kustannuksia. Siten lukiokoulutukseen valmistavasta koulutuksesta valtiolle ja kunnille aiheutuvat koulutuksen kokonaiskustannusvaikutukset tulisivat olemaan kyseisillä opiskelijamäärillä jopa edellä esitettyä hieman alhaisemmat.

Lukiokoulutukseen valmistava koulutus tulisi lukiokoulutuksen laskennallisen valtionosuusjärjestelmän piiriin 1.8.2014 alkaen.

4.2 Vaikutukset viranomaisten toimintaan

Opetushallitus laatii lukiokoulutukseen valmistavan koulutuksen opetussuunnitelman perusteet. Opetushallitus tukee opetussuunnitelman perusteiden toimeenpanoa ja järjestää uusista perusteista koulutusta. Opetushallitus myös antaa koulutuksen järjestäjille informaatio-ohjausta perusteiden toimeenpanoon ja koulutuksen järjestämiseen liittyen. Opetushallituksen tekemien opetussuunnitelmien perusteiden pohjalta koulutuksen järjestäjät laativat omat opetussuunnitelmansa.

Rahoituksen määrittämiseksi tarvittavat tiedot keräisi Opetushallitus osana lukiokoulutuksen rahoituksen tiedonkeruuta. Asiaa kyseyttäisiin myös Tilastokeskuksen tiedonkeruussa.

Lukiokoulutukseen valmistavaan koulutukseen tulisivat sovellettavaksi lukiolain säännökset koskien esimerkiksi muutoksenhakua ja koulutuksen arviointia. Toiminta saattaisi siten vaikuttaa jossakin määrin hallinto-

oikeuksien, aluehallintovirastojen ja Koulutuksen arviointineuvoston työmäärään. Vaikutuksen voidaan kuitenkin olettaa olevan vähäinen opiskelijoiden vähäisen määrän takia.

4.3 Yhteiskunnalliset vaikutukset

Lainsäädännön muuttaminen ehdotetulla tavalla lisäisi maahanmuuttajien ja muiden vieraskielisten nuorten hakeutumista lukio-koulutukseen ja selviytymistä lukio-opinnoista. Monilla aikuisilla maahanmuuttajilla on suoritettuna perusastetta vastaavia opintoja lähtömaassaan. Heille ei kuitenkaan ole vielä kehittynyt riittäviä kielellisiä ja opiskelutaidollisia valmiuksia lukio-opintoihin. Valmistavan koulutuksen aikana he saisivat valmiuksia, jotka edesauttaisivat heitä menestymään lukio-opinnossa. Valmistava koulutus olisi tärkeä osa koulutuksellista jatkumoa.

Lukiokoulutuksen mahdollistuminen parantaisi maahanmuuttajien ja muiden vieraskielisten koulutuksellista tasa-arvoa ja yhteiskunnallista arvostusta sekä vahvistaisi heidän osaamisensa hyödyntämistä. Lukio-koulutukseen valmistavan koulutuksen avulla maahanmuuttajilla ja muilla vieraskielisillä olisi nykyistä tasa-arvoisemmat mahdollisuudet korkeakoulutukseen.

Maahanmuuttajien ja muiden vieraskielisten suurempi osallistuminen lukiokoulutukseen sekä korkeakoulutukseen parantaisi heidän mahdollisuuksiaan työllistyä ja toimia täysivaltaisena kansalaisena sekä lisäisi yhdenvertaisuutta ja vähentäisi syrjäytymistä. Lukiokoulutukseen valmistava koulutus edis-

täisi myös nuorten yhteiskuntakuun toteuttamista.

5 Asian valmistelu

5.1 Valmisteluvaiheet ja aineisto

Lukiokoulutukseen valmistavaa koulutusta ehdotti alun perin lukiokoulutuksen kehittämissyöryhmä (OKM 2010:14) syksyllä 2010. Esitys perustuu kyseiseen työryhmän ehdotukseen.

Lukiokoulutukseen valmistava koulutuksen mahdollistaminen on mainittu myös pääministeri Jyrki Kataisen hallitusohjelmassa, val-

tioneuvoston periaatepäätöksessä valtion kotoittamisohjelmasta sekä koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelmassa vuosille 2011—2016.

Hallituksen esitys on valmisteltu virkatyönä opetus- ja kulttuuriministeriössä yhteistyössä Opetushallituksen kanssa.

Esitys käsitellään kunnallishallinnon ja -talouden neuvottelukunnassa.

5.2 Lausunnot ja niiden huomioon ottaminen

Hallituksen esitysluonnoksesta pyydettiin lausunnot yhteensä 67 eri taholta.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1 Lakiehdotusten perustelut

1.1 Lukiolaki

1 §. Soveltamisala ja tarkoitus. Pykälän 1 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi säännös, jonka mukaan lukiolaissa säädettäisiin myös lukiokoulutukseen valmistavasta koulutuksesta. Koulutusta voisivat järjestää sekä nuorille että aikuisille kaikki ne koulutuksen järjestäjät, joilla on opetus- ja kulttuuriministeriön myöntämä lukiokoulutuksen järjestämislupa.

2 §. Lukiokoulutuksen tavoitteet. Pykälän 1 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi säännös lukiokoulutukseen valmistavan koulutuksen tavoitteista. Tavoitteena olisi parantaa opiskelijoiden valmiuksia erityisesti suomen tai ruotsin kielessä ja tarvittaessa myös muissa kielissä, mahdollisuuksien mukaan myös opiskelijan omassa äidinkielessä. Myös muissa oppiaineissa on tarkoitus keskittyä erityisesti eri oppiaineiden käsitteisiin, ajattelutapaan ja ilmaisuun. Erityisesti perusopetuksen päättövaiheessa maahan muuttaneet nuoret eivät ehdi perusopetuksessa saavuttaa sellaista opetuskielen taitoa, jota lukiokoulutuksessa vaaditaan. Syvällisen opiskelussa vaadittavan kielitaidon oppiminen vie kansainvälisten tutkimusten mukaan noin 5—7 vuotta. Lisäksi opiskelijat voisivat tarvita lisäopintoja vieraisissa kielissä tai toisessa kotimaisessa kielessä. Tästä syystä olisi tarkoitus, että kieliopintoihin varattava kurssimäärä voidaan lukiokoulutukseen valmistavassa koulutuksessa jakaa joustavasti näiden eri kielten välillä opiskelijan tarpeiden mukaisesti.

Lukiokoulutukseen valmistavalla koulutuksella kehitettäisiin myös lukio-opiskelussa vaadittavia opiskelutaitoja sekä lisättäisiin tietämystä suomalaisesta yhteiskunnasta ja kulttuurista. Lisäksi annettaisiin opinto-ohjausta ja vahvistettaisiin opiskelijoiden tiedonhankinta- ja -soveltamistaitoja sekä tieto- ja viestintätekniistä osaamista. Yhteiskuntatietouden ja kulttuurintuntemuksen avulla opiskelijoita tutustutettaisiin suomalaiseen yhteiskuntaan, kulttuuriin ja koulutusjärjestelmään. Opiskelijoita kannustettaisiin yh-

teiskunnalliseen osallisuuteen. Opinto-ohjauksen avulla opiskelijalle muodostuisi käsitys suomalaisen lukiokoulutuksen ja muun koulutusjärjestelmän toimintamalleista ja vaatimuksista ja hän oppisi asettamaan koulutustaan ja kehitystään koskevia tavoitteita.

2 a §. Määritelmät. Lakiin ehdotetaan lisättäväksi uusi 2 a §, jossa säädettäisiin maahanmuuttajan ja vieraskielisen henkilön määritelmistä. Pykälän 1 momentin mukaan maahanmuuttajalla tarkoitettaisiin Suomeen muuttanutta henkilöä, joka oleskelee maassa muuta kuin matkailua tai siihen verrattavaa lyhytaikaista oleskelua varten myönnetyllä luvalla tai jonka oleskeluoikeus on rekisteröity taikka jolle on myönnetty ulkomaalaislain (301/2004) 161 §:ssä tarkoitettu oleskelukortti. Määritelmä vastaa kotouttamisen edistämisestä annetun lain (1386/2010) 3 §:n 3 kohdan määritelmää maahanmuuttajasta.

Pykälän 2 momentin mukaan vieraskielisellä tarkoitettaisiin henkilöä, jonka äidinkieli on väestötietojärjestelmästä ja Väestörekisterikeskuksen varmennepalveluista annetun lain (661/2009) tarkoittamassa väestötietojärjestelmässä muu kuin suomi, ruotsi tai saame.

7 §. Opetuksen laajuus ja sisältö. Pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi 5 momentti, jossa säädettäisiin lukiokoulutukseen valmistavan koulutuksen laajuudesta. Koulutus olisi laajuudeltaan yhden lukuvuoden pituinen, ja se sisältäisi erityisesti suomen tai ruotsin kielen ja tarvittaessa muiden kielten opintoja sekä lukio-opiskelussa vaadittavia tietoja ja taitoja. Lukiokoulutukseen valmistavan koulutuksen opiskelijalle tulee antaa opinto-ohjausta. Lisäksi koulutuksen järjestäjän niin halutessa opiskelija voisi korottaa perusopetuksen arvosanoja ja suorittaa varsinaisen lukiokoulutuksen kurseja.

Pykälän 2 momentin mukaan opetuksen laajuudesta ja sisällöstä säädettäisiin tarkemmin valtioneuvoston asetuksella. Lukioasetuksen (810/1998) 1 §:ssä säädetään tarkemmin kurssien sisältämän opetuksen määrästä. Asetuksen mukaan nuorille suunnattavan opetuksen kesto on keskimäärin 38 tuntia kurssia kohden ja aikuisille 28 tuntia kurssia kohden. Sama koskisi myös lukiokoulutuk-

seen valmistavaa koulutusta. Koulutus on suunniteltu yhtenäiseksi kokonaisuudeksi, jota ei sen vuoksi voi suorittaa erillisinä kursseina ns. aineopintoina.

Opetushallitus päättäisi lukiolain 10 §:n mukaisesti myös lukiokoulutukseen valmistavan koulutuksen tavoitteista ja keskeisistä sisällöistä valtakunnallisissa opetussuunnitelman perusteissa.

10 §. Tuntijako ja opetussuunnitelmien perusteet. Pykälän 1 momentin sanamuoto ehdotetaan muutettavaksi siten, että valtioneuvosto päättäisi lukiokoulutuksen sijasta *tässä laissa tarkoitetun koulutuksen* yleisistä valtakunnallisista tavoitteista sekä opetukseen käytettävän ajan jakamisesta eri oppiaineiden ja aineryhmien opetukseen sekä opinto-ohjaukseen (tuntijako). Uusi sanamuoto pitäisi sisällään varsinaisen lukiokoulutuksen lisäksi myös lukiokoulutukseen valmistavan koulutuksen.

19 §. Opiskelijaksi hakeutuminen. Pykälän 2 momentin sanamuotoa ehdotetaan muutettavaksi siten, että siinä säädettäisiin lukiokoulutuksen sijasta *tässä laissa tarkoitetusta koulutuksesta*. Näin sanamuoto pitäisi sisällään myös lukiokoulutukseen valmistavan koulutuksen.

20 §. Opiskelijaksi ottamisen perusteet. Pykälän toinen momentti ehdotetaan muutettavaksi siten, että siihen lisätään maininta, että asianomainen ministeriö voi päättää tarkemmin opiskelijaksi ottamisen perusteista sekä lukiokoulutukseen että lukiokoulutukseen valmistavaan koulutukseen.

Pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi 4 momentti. Momentin mukaan lukiokoulutukseen valmistavaan koulutukseen voitaisiin ottaa opiskelijaksi henkilö, joka on maahanmuuttaja tai muutoin vieraskielinen, ja joka on suorittanut perusopetuksen oppimäärän tai sitä vastaavan oppimäärän taikka jolla katsotaan muutoin olevan vastaavat tiedot ja taidot, ja jolla ei ole riittäviä kielellisiä valmiuksia suoriutua lukio-opinnoista suomen tai ruotsin kielellä.

Opiskelijan tavoitteena tulisi olla jatkaa opiskelua lukiossa lukiokoulutukseen valmistavan koulutuksen jälkeen. Koulutukseen ei voitaisi ottaa henkilöä, joka on suorittanut yliopistolain (558/2009) 37 §:n 1 momentissa mainitun tutkinnon tai korkeakoulututkinnon.

Kyseisillä henkilöillä katsotaan olevan jo lukiokoulutuksen antamat tai sitä vastaavat tiedot ja taidot, eikä heillä siten ole tarvetta lukiokoulutukseen valmistavaan koulutukseen.

Opiskelijaksi ottamisesta päättäisi lukiolain 20 §:n 2 momentin perusteella tarkemmin koulutuksen järjestäjä.

24 §. Opiskeluaika. Pykälän 1 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi säännös, jonka mukaan lukiokoulutukseen valmistava koulutus olisi suoritettava vuodessa.

1.2 Laki opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta

6 §. Kunnan valtionosuus ja valtionosuiden peruste lukiokoulutuksessa, ammatillisessa peruskoulutuksessa ja ammattikorkeakoulussa. Pykälän 2 momentin 1 kohdan säännöstä kunnan valtionosuuden perusteen laskemisesta ehdotetaan täsmennettäväksi. Kunnan järjestämän lukiokoulutuksen ohella myös kunnan järjestämä maahanmuuttajien ja vieraskielisten lukiokoulutukseen valmistava koulutus luettaisiin mukaan valtionosuuden perusteeseen.

24 §. Lukion yksikköhinnat. Pykälän 1 momenttia ehdotetaan täsmennettäväksi siten, että joka neljäs vuosi tapahtuvaan lukiokoulutuksen valtakunnallisten kustannusten laskentaan sisältyisivät myös maahanmuuttajien ja vieraskielisten lukiokoulutukseen valmistavan koulutuksen kustannukset ja opiskelijat.

Pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi 4 momentti, jossa säädettäisiin lukiokoulutuksen järjestäjien valmistavan koulutuksen yksikköhinnan määrittämisestä. Lukiokoulutuksen järjestäjälle yksikköhinta määrättäisiin porrastamalla 23 §:n nojalla säädettävää lukiokoulutuksen keskimääräistä yksikköhintaa. Yksikköhinnan laskemisesta ja porrastuksen määrästä säädettäisiin tarkemmin valtioneuvoston asetuksella. Valtioneuvoston asetuksella on tarkoitus säätää, että keskimääräistä yksikköhintaa korotettaisiin opiskelijaa kohti luvulla 1,21.

2 Tarkemmat säännökset ja määräykset

Lukioasetus (810/1998) ja Valtioneuvoston asetus lukiokoulutuksen yleisistä valtakunnallisista tavoitteista ja tuntijaosta (955/2002)

Lukioasetukseen tehdään esityksen vaatimat muutokset. Asetusta lukiokoulutuksen yleisistä valtakunnallisista tavoitteista ja perusopetuksen tuntijaosta muutetaan 1 §, 6 § sekä 8 §:n osalta esitystä vastaavaksi.

Opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annettuun asetukseen lisätään lukiokoulutuksen valmistavan koulutuksen yksikköhinnan määrittämistä koskeva säännös.

Opetussuunnitelman perusteet

Lukiokoulutuksen opetussuunnitelman perusteet uudistetaan esityksen vaatimalla tavalla. Muutokset valmistellaan siten, että uudistetut perusteet ovat opetuksen järjestäjien ja koulujen käytössä kevätlukukauden 2014 aikana. Paikallisten opetussuunnitelmien tarkistukset tehdään lukuvuoden 2013—2014 aikana ja uusien normien mukaiseen toimintaan siirrytään lukuvuoden 2014—2015 alusta. Opetushallitus tukee paikallista opetussuunnitelmatyötä koulutuksella ja vahvalla informaatio-ohjauksella.

3 Voimaantulo

Lait ehdotetaan tulevaksi voimaan 1 päivänä helmikuuta 2014.

Koska lukiokoulutukseen valmistava koulutus käynnistyisi 1 päivästä elokuuta 2014, voimaantulosäännöksen 2 momentissa ehdotetaan, että lain rahoitusta koskevia säännöksiä sovelletaan edellä mainitusta ajankohdasta alkavaan koulutukseen.

Ennen lain voimaantuloa voitaisiin ryhtyä sen toimeenpanon edellyttämiin toimenpiteisiin. Tarkoitus on, että ehdotettu muutos otetaan ennakkollisesti huomioon lukiokoulutuksen keskimääräistä yksikköhintaa säädettyä. Koulutuksen käynnistymisvaiheessa rahoituksen perusteena käytettäisiin rahoituslain 48 §:n 1 momentin nojalla arvioitua opiskelijamäärää, jonka opetus- ja kulttuuriministeriö tarkistaa rahoituslain 50 §:n 2

momentin mukaisesti vuoden 2014 loppuun mennessä.

4 Suhde perustuslakiin ja säätämisjärjestys

Hallituksen esitystä on tarkasteltava myös perustuslaissa säädettyjen perusoikeuksien näkökulmasta. Perustuslain 6 §:n mukaan ihmisiä on kohdeltava yhdenvertaisesti lain edessä. Ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan sukupuolen, iän, alkuperän, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella. Perustuslain 16 §:n 1 momentin mukaan jokaisella on oikeus maksuttomaan perusopetukseen. Saman pykälän 2 momentin mukaan julkisen vallan on turvattava, sen mukaan kuin lailla tarkemmin säädetään, jokaiselle yhtäläinen mahdollisuus saada kykijensä ja erityisten tarpeidensa mukaisesti myös muuta kuin perusopetusta sekä kehittää itseään varattomuuden sitä estämättä. Perustuslain 22 §:n mukaan julkisen vallan on turvattava perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutuminen.

Esityksessä tarkoitettu lukiokoulutukseen valmistava koulutus olisi tarkoitettu maahanmuuttajille ja muille vieraskielisille. Maahanmuuttajalla tarkoitetaan esityksen 2 a §:n mukaan Suomeen muuttanutta henkilöä, joka oleskelee maassa muuta kuin matkailua tai siihen verrattavaa lyhytaikaista oleskelua varten myönnettyllä luvalla tai jonka oleskeluoikeus on rekisteröity taikka jolle on myönnetty ulkomaalaislain (301/2004) 161 §:ssä tarkoitettu oleskelukortti. Vieraskielisellä tarkoitetaan henkilöä, jonka äidinkieli on väestötietojärjestelmästä ja Väestörekisterikeskuksen varmennepalveluista annetun lain (661/2009) tarkoittamassa väestötietojärjestelmässä muu kuin suomi, ruotsi tai saame.

Valmistavaan koulutukseen ei voisi hakeutua Suomessa syntynyt ja kasvanut ja äidinkielenään suomea, ruotsia tai saamea puhuva henkilö. Esitys saattaa siten maahanmuuttajat ja vieraskieliset eri asemaan suhteessa muihin suomalaisiin. Perustuslain 6 §:n mukaan eri asemaan saattaminen on kuitenkin mahdollista, mikäli siihen on hyväksyttävä syy.

Maahanmuuttajia ja vieraskielisiä siirtyy lukiokoulutukseen ja myöhemmin korkeakoulutukseen vähän suhteessa kantaväestöön. Keskeisenä syynä ovat puutteet kielellisissä taidoissa ja opiskelutaidoissa. Valmistavassa koulutuksessa keskityttäisiin opiskelijoiden suomen tai ruotsin kielen taidon sekä opiskelutaitojen parantamiseen. Kyseessä olisi positiivinen erityiskohtelu, joka antaisi maahanmuuttajille ja vieraskielisille nykyistä yhden-

vertaisemmat valmiudet hakeutua lukiokoulutukseen.

Hallituksen käsityksen mukaan lakiehdotus ei loukkaa perustuslaissa säädettyjä perusoikeuksia, ja se voidaan käsitellä tavallisessa lainsäätämisyjärjestyksessä.

Edellä esitetyn perusteella annetaan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki**lukiolain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan lukiolain (629/1998) 1 §:n 1 momentti, 2 §:n 1 momentti, 10 §:n 1 momentti, 19 §:n 2 momentti ja 20 §:n 2 momentti sekä
lisätään lakiin uusi 2 a §, 7 §:ään uusi 5 ja 6 momentti, 20 §:ään uusi 4 momentti ja 24 §:ään uusi 3 momentti, seuraavasti:

1 §

Soveltamisala ja tarkoitus

Tässä laissa säädetään nuorille ja aikuisille annettavasta perusopetuksen oppimäärään perustuvasta yleissivistävästä lukiokoulutuksesta. Lisäksi tässä laissa säädetään maahanmuuttajille ja muille vieraskielisille järjestettävästä lukiokoulutukseen valmistavasta koulutuksesta.

2 §

Lukiokoulutuksen tavoitteet

Lukiokoulutuksen tavoitteena on tukea opiskelijoiden kasvamista hyviksi, tasapainoisiksi ja sivistyneiksi ihmisiksi ja yhteiskunnan jäseniksi sekä antaa opiskelijoille jatko-opintojen, työelämän, harrastusten sekä persoonallisuuden monipuolisen kehittämisen kannalta tarpeellisia tietoja ja taitoja. Lisäksi koulutuksen tulee tukea opiskelijoiden edellytyksiä elinikäiseen oppimiseen ja itsensä kehittämiseen elämänsä aikana. Maahanmuuttajien ja muiden vieraskielisten lukiokoulutukseen valmistavan koulutuksen tavoitteena on antaa opiskelijalle kielelliset ja muut tarvittavat valmiudet lukiokoulutukseen siirtymistä varten.

2 a §

Määritelmät

Tässä laissa maahanmuuttajalla tarkoitetaan Suomeen muuttanutta henkilöä, joka oleskelee maassa muuta kuin matkailua tai siihen verrattavaa lyhytaikaista oleskelua varten myönnetyllä luvalla tai jonka oleskeluoikeus on rekisteröity taikka jolle on myönnetty ulkomaalaislain (301/2004) 161 §:ssä tarkoitettu oleskelukortti.

Tässä laissa vieraskielisellä tarkoitetaan henkilöä, jonka äidinkieli on väestötietojärjestelmästä ja Väestörekisterikeskuksen varmennepalveluista annetun lain (661/2009) tarkoittamassa väestötietojärjestelmässä muu kuin suomi, ruotsi tai saame.

7 §

Opetuksen laajuus ja sisältö

Lukiokoulutukseen valmistava koulutus on laajuudeltaan yhden lukuvuoden opintokokonaisuus, ja se sisältää erityisesti suomen tai ruotsin kielen ja tarvittaessa muiden kielten opintoja sekä lukio-opiskelussa vaadittavia tietoja ja taitoja. Lukiokoulutukseen valmistavan koulutuksen opiskelijalle tulee antaa opinto-ohjausta.

Opetuksen laajuudesta ja sisällöstä säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

10 §

Tuntijako ja opetussuunnitelman perusteet

Valtioneuvosto päättää tässä laissa tarkoitetun koulutuksen yleisistä valtakunnallisista tavoitteista sekä opetukseen käytettävän ajan jakamisesta eri oppiaineiden ja aineryhmien opetukseen sekä opinto-ohjaukseen (tuntijako).

19§

Opiskelijaksi hakeutuminen

Hakumenettelystä tässä laissa tarkoitettuun koulutukseen säädetään erikseen.

20 §

Opiskelijaksi ottamisen perusteet

Koulutuksen järjestäjä päättää muista opiskelijaksi ottamisen perusteista sekä mahdollisesti järjestettävistä pääsy- tai soveltuvuuskokeista. Asianomainen ministeriö voi päättää tarkemmin opiskelijaksi ottamisen perusteista lukiokoulutukseen sekä lukiokoulutukseen valmistavaan koulutukseen. Hakijoihin on sovellettava yhdenvertaisia valintaperusteita.

Lukiokoulutukseen valmistavaan koulutukseen voidaan ottaa opiskelijaksi henkilö,

1. joka on maahanmuuttaja tai muutoin vieraskielinen, ja

2. joka on suorittanut perusopetuksen oppimäärän tai sitä vastaavan oppimäärän taikka jolla katsotaan muutoin olevan vastaavat tiedot ja taidot, ja

3. jolla ei ole riittäviä kielellisiä valmiuksia suoriutua lukio-opinnoista suomen tai ruotsin kielellä, ja

4. jonka tavoitteena on jatkaa opiskelua lukiossa lukiokoulutukseen valmistavan koulutuksen jälkeen, ja

5. joka ei ole suorittanut yliopistolain (558/2009) 37 §:n 1 momentissa mainittua tutkintoa tai korkeakoulututkintoa.

24 §

Opiskeluaika

Lukion oppimäärä tulee suorittaa enintään neljässä vuodessa, jollei opiskelijalle perustellusta syystä myönnetä suoritusaikaan pidentymistä. Lukiokoulutukseen valmistavan koulutuksen oppimäärä tulee suorittaa yhdeksässä vuodessa.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä helmikuuta 2014.

Opetushallituksen on uudistettava opetussuunnitelman perusteet tämän lain mukaisiksi siten, että opetuksen järjestäjä voi ottaa niiden mukaiset opetussuunnitelmat käyttöön viimeistään 1 päivänä elokuuta 2014.

Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä sen täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

2.

Laki**opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain (1705/2009) 6 §:n 2 momentin 1 kohta, 24 §:n 1 momentti sekä
lisätään 24 §:ään, sellaisena kuin se on laissa 1511/2011, uusi 4 momentti, jolloin nykyiset 4—8 momentti siirtyvät 5—9 momenteiksi seuraavasti:

6 §

Kunnan valtionosuus ja valtionosuuden peruste lukiokoulutuksessa, ammatillisessa peruskoulutuksessa ja ammattikorkeakoulussa

Kunnan valtionosuuden perustetta varten lasketaan yhteen:

1) kunnan järjestämää lukiokoulutusta ja lukiokoulutukseen valmistavaa koulutusta saavien opiskelijoiden määrän ja opiskelijaa kohti määrätyn yksikköhinnan tulo;

ei kuitenkaan oteta huomioon ulkomailla järjestetystä opetuksesta aiheutuneita menoja eikä mainittua koulutusta saavia opiskelijoita. Yksikköhintoja laskettaessa niiden opiskelijoiden määrästä, jotka opintonsa aloitessaan ovat täyttäneet 18 vuotta, otetaan huomioon 58 prosenttia.

Lukiokoulutuksen järjestäjän yksikköhinta lukiokoulutukseen valmistavan koulutuksen opiskelijoiden osalta määrätään porrastamalla 23 §:n nojalla säädettyä lukiokoulutuksen keskimääräistä yksikköhintaa. Yksikköhinnan laskemisesta säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

24 §

Lukion yksikköhinnat

Lukion yksikköhinnat opiskelijaa kohden lasketaan joka neljäs vuosi kaikille koulutuksen järjestäjille lukiolaissa tarkoitettusta koulutuksesta yksikköhintojen määräämistä edeltänyttä vuotta edeltäneenä vuonna aiheutuneiden valtakunnallisten kokonaiskustannusten perusteella. Yksikköhintoja laskettaessa

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä helmikuuta 2014.

Tämän lain säännöksiä sovelletaan 1 päivästä elokuuta 2014 alkavan koulutuksen rahoitukseen.

Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä sen täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

Helsingissä päivänä kuuta 20 .

Pääministeri

JYRKI KATAINEN